

АНОТАЦІЯ

Шевченко М.В. Запобігання та протидія легалізації (відмиванню) корупційних доходів публічними діячами: адміністративно-правовий аспект. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 (Право). – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2019.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми – вдосконалення теоретико-правового та законодавчого підґрунтя організації та функціонування системи адміністративно-правових заходів запобігання та протидії легалізації (відмиванню) корупційних доходів публічними діячами.

За підсумками дослідження, зокрема, обґрунтовується те, що має місце симбіотичний взаємозв'язок між корупцією та відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, безпосередніми виявами якого є необхідність використання схем відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, для користування корупційними доходами із мінімальним ризиком виявлення їх корупційного походження та кримінального переслідування корумпованого публічного службовця за фактами вчинення відповідних предикатних корупційних злочинів, а також те, що значна частина загального обсягу доходів, одержаних злочинним шляхом, щодо яких вживаються заходи для їх відмивання, є наслідком вчинення корупційних злочинів. Відображаються факти, які свідчать про те, що використання адміністративно-правового інструментарію запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, сприяє встановленню та поверненню активів, одержаних внаслідок вчинення корупційних злочинів, із оперативним виявленням відповідних корупційних злочинів та спрощенням їх досудового розслідування

Констатується те, що система адміністративно-правових заходів запобігання та протидії відмиванню корупційних доходів публічними діячами, що передбачена чинним та перспективним законодавством України, повною мірою ґрунтуючись на відповідних міжнародних стандартах, охоплює своєю структурою положення законодавства про склад публічних діячів та прирівняних до них осіб; ідентифікацію, верифікацію та загальне вивчення публічних діячів із оцінкою ризику кожного конкретного публічного діяча; способи управління ризиками, пов'язаними із публічними діячами, серед яких одержання схвалення вищого керівництва на встановлення (продовження) ділових відносин, з'ясування джерел статків публічних діячів та коштів їх конкретних фінансових операцій, постійний поглиблений фінансовий моніторинг публічних діячів; обов'язковий фінансовий моніторинг фінансових операцій публічних діячів із сумою, що дорівнює або перевищує порогове значення, що включає, насамперед, ведення обліку таких операцій та відомостей про їх учасників та обов'язкове звітування про них Державній службі фінансового моніторингу України; внутрішній фінансовий моніторинг фінансових операцій публічних діячів за умови виникнення підозр через їх невідповідність фінансовому стану відповідних публічних діячів або наявність ризиків, із подальшим зупиненням відповідних фінансових операцій та поданням Державній службі фінансового моніторингу України повідомлення про підозрілі фінансові операції.

Разом з тим, стверджується про те, що вітчизняна адміністративно-правова система запобігання та протидії відмиванню корупційних доходів публічними діячами увібрала чимало недоліків міжнародних стандартів. Йдеться, насамперед, про відсутність вичерпних регламентів дій суб'єктів первинного фінансового моніторингу, що засвідчують належне виконання ними їх обов'язків як приватних учасників системи запобігання та протидії відмиванню корупційних доходів публічними діячами, необхідність самостійного виконання зазначених обов'язків шляхом вжиття численних та складних пошукових та контрольних-аналітичних заходів із незначною автоматизованою інформаційно-аналітичною та методичною підтримкою компетентних органів держави, а також

відсутність цілісного механізму організаційно-економічного стимулювання суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Слід також враховувати те, що запобігання та протидія відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, є однією із виключно державних функцій, спрямованих на задоволення публічних інтересів; 2) делегування державних функцій є можливим лише за умови повного бюджетного фінансування виконання іншими суб'єктами цих функцій; 3) виконання суб'єктами господарювання їх обов'язків у рамках системи запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, призводить до непродуктивного використання їх власних ресурсів та зменшує їх дохід (прибуток), що є несумісним із їх природним підприємницьким прагненням максимізувати дохід (прибуток) та не посилює їх бажання добровільно та добросовісно вживати заходів для запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом.

Зважаючи на вищевикладене та беручи до уваги найбільш прогресивний доробок наукового співтовариства та позитивний зарубіжний досвід, визначено, що підвищити ефективність системи адміністративно-правових заходів можна шляхом, зокрема: 1) мінімізації адміністративного навантаження на приватних учасників системи (зменшення витрат їх фінансових та трудових ресурсів, перерозподіл відповідальності із перенесенням більшої її частини на державу), поруч із їх позитивним матеріальним стимулюванням до добросовісного та результативного виконання відповідних обов'язків; 2) максимального використання автоматизованих високотехнологічних інформаційних механізмів, що можуть підвищити зручність та ефективність системи.

Насамперед, пропонується концепція інформаційного пошуково-аналітичного механізму, який має виступити високотехнологічною платформою, що забезпечить автоматизоване виконання функцій, щодо яких це є об'єктивно можливим та доцільним, накопичуватиме та розподілятиме інформацію та іншим чином сприятиме виконанню обов'язків усіма учасниками системи запобігання та протидії (легалізації) відмиванню корупційних доходів публічними діячами. Цей інформаційний механізм має виступити платформою,

яка забезпечить автоматизоване виконання тих функцій, щодо яких це є об'єктивно можливим та доцільним, накопичуватиме та розподілятиме інформацію та іншим чином сприятиме виконанню обов'язків усіма учасниками системи. Визначається порядок виконання учасниками системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) корупційних доходів публічними діячами покладених на них законодавством обов'язків із використанням інформаційних ресурсів та автоматизованих аналітичних функцій зазначеного механізму.

Також, формулюються підстави та способи позитивного матеріального стимулювання приватних учасників системи запобігання та протидії (легалізації) відмиванню корупційних доходів публічними діячами, відповідно до яких якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу повідомить про підозрілу фінансову операцію публічного діяча, то держава, за умови постановлення обвинувального вироку за результатами кримінального провадження відносно цього публічного діяча за фактом відмивання корупційних доходів, з'ясованим за повідомленням суб'єкта первинного фінансового моніторингу про підозрілі фінансові операції, покриває розумні витрати відповідного суб'єкта первинного фінансового моніторингу від припинення ділових відносин із публічним діячем (передбачену внутрішніми документами комісійну винагороду або плату за фінансові операції у іншій формі, яка стягується з клієнтів за звичайних обставин), а також перераховує на рахунок суб'єкта первинного фінансового моніторингу 10 % від суми конфіскованих активів, пов'язаних із фінансовою операцією, про яку повідомив суб'єкт первинного фінансового моніторингу та, тим самим, сприяв відверненню збитків для державного та/або місцевих бюджетів та виявленню корупційного злочину.

Крім того, обґрунтовується необхідність змінити склад публічних діячів шляхом його: 1) розширення за рахунок включення до нього голів місцевих державних адміністрацій, сільських, селищних, міських голів, старост об'єднаних територіальних громад, керівників адміністративних, управлінських чи наглядових органів комунальних підприємств, членів колегіальних державних органів; 2) звуження за рахунок виключення з нього членів керівних

органів політичних партій, що не є представленими у законодавчому органі. Також, слід доповнити перелік ознак наявності яких свідчить про пов'язаність тих чи інших осіб із публічним діячем, наявністю тісних особистих зв'язків та наявністю тісних соціальних зв'язків із публічним діячем.

На доповнення до того, доопрацювання потребують правила про постійний поглиблений фінансовий моніторинг публічних діячів шляхом зобов'язання публічних діячів та суб'єктів первинного фінансового моніторингу укласти угоду про порядок користування відповідним публічним діячем послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу із визначенням конкретних доступних послуг, допустимих фінансових операцій та інших умов користування послугами суб'єкта первинного фінансового моніторингу, що визначаються відповідно до підтверджених доходів та активів публічного діяча та забезпечують належне управління ризиком.

Поруч із вищевикладеним, висловлюються та обґрунтовуються пропозиції щодо охоплення сферою застосування частини вищенаведених спеціальних заходів національних публічних службовців, що не є публічними діячами, але характеризуються підвищеним ризиком; щодо закріплення за публічним діячем права на звернення до Державної служби фінансового моніторингу України за дозволом на встановлення із ним ділових відносин та проведення фінансових операцій, якщо перед цим суб'єкт первинного фінансового моніторингу прийняв щодо цього негативне рішення.

Ключові слова: запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; запобігання та протидія легалізації (відмиванню) корупційних доходів публічними діячами; ідентифікація публічних діячів; інформаційна система запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; посилена належна перевірка публічних діячів; публічний діяч.